

PUNK

- venstrefløjen og punkoprøret

af Kim Helweg-Mikkelsen

1. Indledning

Punk betyder bølge, gadedreng, og er blevet betegnelsen for en ny protestbevægelse med rødder i ungdomsarbejdsløshedsmiljøer i England, men som også har forgrenet sig til andre europæiske lande - deriblandt Danmark. For mange er punk forbundet med forestillingen om nogle unge med sikkerhedsnåle gennem kinden, overdreven make-up, tarveligt laset tøj og hård og aggressiv rockmusik. Men det er kun overfladen, for det drejer sig om mere end det. Punk er ligesom så meget andet et socialt fænomen og efter min mening et fænomen, som bør tages alvorligt. Jeg har ganske vist i skrivende stund svært ved at vurdere dels punkens aktuelle muligheder og dels punkens aktuelle udbredelse i Danmark. Men det står fast, at punken i 1978 har haft en vis udbredelse her i landet, hvor den har været et samlingspunkt for nogle 16 - 20 åriges protest. En protest, der især er rettet mod autoriteterne. Og musikalsk først og fremmest en protest mod den "rockscene", der domineres af de gamle 60'er bands. Inspirationen er selvfølgelig kommet fra England, men punken i Danmark er en reel størrelse, der har sine egne specielle kendetegn. At der ikke blot er tale om en "import", kan man også godt forstå, hvis man tænker på de unges situation. Unge, der er i et

skærpet modsætningsforhold til skolen og familien, har ikke umiddelbart nogle muligheder for at arbejde med denne protest. En stor del af venstrefløjen domineres af folk, der var unge i 60'erne eller i begyndelsen af 70'erne, og domineres på samme måde af interesser, som hører en anden aldersgruppe til end de helt unge. Interesser, der bevæger sig omkring organisatoriske spørgsmål, eller rettere spørgsmål om etablering ("trygge rammer"). Progressive unge har andre interesser. Nemlig oprør mod teknokrati ("de bedrevidendes magt") og strukturer, der umyndiggør, netop fordi denne aldersgruppes væsentligste interesse er at forsøge at frigøre sig fra forældrenes og skolens tvang. Dette er således også et problem, der rækker ud over punken. Det drejer sig om forholdet mellem den etablerede venstrefløj og ungdommen. Det er blandt andet i dette perspektiv denne artikel om punk og det følgende interview med The Sods skal ses.

Punken har haft den største udbredelse og succes i England. Det er derfor rimeligt at beskæftige sig lidt med den engelske punk og dens erfaringer ud fra dens specifikke samfundsmæssige forudsætninger.

2. Den engelske punk

a) Den samfundsmæssige baggrund

Den internationale kapitalismes krise slog tidligt igennem i England (de første tendenser viste sig allerede midt i 60'erne) og hårdere end i de fleste andre højtudviklede kapitalistiske lande. Især fordi der ikke havde fundet en modernisering af den engelske kapitalisme sted i samme grad som i de øvrige højtudviklede kapitalistiske lande, som fx. Vesttyskland, og fordi den nationale administration af kapitalismen var baseret på det gamle britiske imperium, dvs. var forældet. Krisen manifesterede sig i form af arbejdsløshed og reallønsfald. Krisepolitikken blev ført af regeringspartiet Labour gennem en "social kontrakt" mellem regeringen og fagbevægelsen, som havde til hensigt at legitimere reallønsfaldene og samtidigt holde ro på arbejdsmarkedet, foruden at indfri den moderne kapitalismes krav om kapitaltilskud. Det betød en lammelse af arbejderklassens kamp mod arbejdsløsheden og reallønsfaldene. Kampene var spontane og isolerede og havde ingen organisatorisk rygdækning og støtte, så disse kampe er blevet hårdere og hyppigere fra slutningen af 1978 og begyndelsen af 1979. Men de nye kampes muligheder er svære at vurdere. Man må altså konstatere, at den hårdest ramte del af arbejderklassen (de arbejdsløse og lavtlønnede), således har stået i en ret håbløs og udskudt position gennem krisens første år, og det gælder ikke mindst de unge.

b) Venstrefløjen

Den engelske venstrefløj har generelt stået (og står) meget svagt under krisen, med en meget ringe tilknytning til arbejderklassen. CPGB (den engelske kommunistparti) har mistet en del af sin opbakning ikke mindst på grund af uenigheder omkring eurokommunismen, som har vundet indpas i det engelske parti. Desuden har den "sociale kontrakt" også svækket partiets arbejde. De mindre

venstrefløjsgrupper SWP (Social Workers Party) og IMG (International Marxist Group) står også svagt, og er især lammeth af sekterske holdninger. SWP har dog haft en del succes med arbejde omkring arbejdsløsheden. Den vigtigste del af arbejdet på venstrefløjen har været centreret omkring kampen mod den spirende fascisme og racisme i England. Specielt kampen mod det nynazistiske parti National Front. Her er det gennem organisationen "Anti-Nazi-league" lykkedes at lave et enhedsarbejde, som har kunnet samle venstrefløjen og har kunnet inddrage nye folk, især unge.

c) Racismen

Baggrunden for den tiltagende racisme er en kombination af den dybe krise og det store antal immigranter, der er til stede i England. Immigranterne kom til England under højkonjunkturen i 50'erne og 60'erne som følge af manglen på arbejdskraft og især billig arbejdskraft. De kom fra de tidligere engelske kolonier i Afrika, Indien, Pakistan. Da arbejdsløsheden slog mere og mere alvorligt igennem som følge af krisen, dannedes grobunden for nynazismen og racismen. Det stærkeste udtryk for disse tendenser er i dag National Front. En organisation som gennem en åbenlys racistisk og fascistisk politik ikke mindst forsøger at få tilhængere i den hårdest ramte del af den engelske arbejderklasse. Blandt andet ved at forklare arbejdsløsheden som resultat af tilstedeværelsen af de mange immigranter (ca. 1,5 millioner - og der er ca. 2 millioner arbejdsløse) og alene tillægge dem skylden for krisen. Disse nyfascister skyer i det hele taget intet middel for at stemple immigranterne som andenrangsmennesker, der ikke hører hjemme i et "civiliseret" samfund. Derfor mener National Front også at immigranterne skal sendes tilbage til de lande, de kommer fra. Des-

National Front med "politiekskorte" på Charing Cross Road i London d.25 september 1978.

uden har man en mistanke om, at venstreorienterede og immigrantarbejdere står sammen i et hemmeligt forbund, der har til formål at nedbryde systemet indefra. Men racismen er ikke kun repræsenteret ved National Front. Den er faktisk ret udbredt i England. Man finder den i rigt mål hos de konservative og i mindre grad i nogle fagforeninger. Farvede har generelt svært ved at få arbejde i forhold til hvide og anbringes i elendigt boligbyggeri. De betragtes næsten som urostiftere af natur. De sociale spændinger omkring racismen er således meget stærke i England.

d) Punkoprøret

Punkoprøret i England opstod midt i 70'erne. Punk var en radikal protest mod de unge arbejdsløses situation. Krisen havde sat dybe spor i disse unges bevidsthed. Magtesløsheden overfor systemet, udsigten til langtidsledighed, følelsen af at være udskudt, var de elementer, som førte til protestholdningen, og som tog form af "en-skiden-på-det-hele"-holdning og en meget anarkistisk forhold-

den sig til omverdenen. En holdning, som nok er blevet forstærket af arbejderklassens generelle svaghed i kampen mod arbejdsløsheden og reallønsfaldene. Man klædte sig i gammelt laset tøj, tog en så "billig" make-up på som muligt, lavede hård rockmusik. Oprøret lå faktisk mere i den hårde rock, udseendet og væremåden end i en sproglig formuleret protest. Den sproglige protest var i første omgang spontan, og den var især rettet mod kongehuset, habitterne, politiet, den "kommercielle" musik med mere. Men på baggrund af nogle rockstjerners racistiske udtalelser begyndte en del af punken at røre på sig. Eric Clapton havde bla. ved en koncert udtalt en sympati for den kon- Enoch Powells racistiske politik. Man skrev åbne breve til de kendte rockstjerner, og begyndte under mottoet "love music - hate racism" at organisere en antiracistisk bevægelse. Den blev til Rock against Racism, der startede i november 1976. Allerede på dette tidspunkt var der tale om et samarbejde mellem punken og venstrefløjen, idet nogle medlemmer af Socialist Workers Party havde deltaget i oprettelsen af Rock against Racism. Formålet var, at bekæmpe de racistiske strømninger, der var dukket op i krisens kølvand - først og fremmest National Front, naturligvis. At en del af punkoprøret gik ind i den antiracistiske bevægelse må også ses på baggrund af National Fronts holdning til punken. Punkerne med deres påklædning og make-up mm. er nemlig bestemt ikke noget det nynazistiske parti bryder sig om ("No better than a white nigger"). Det har således på denne baggrund været naturligt for sorte reggae-bands og hvide punk-bands at gå sammen i kampen mod racismen i Rock against Racism. "Right - to - Work"-marcherne og Rock against Racism's festivaler, har været nogle af de konkrete arrangementer, som punkbands og reggaebands har arbejdet sammen om.

I april måned 1978 arrangerede Rock against Racism og Anti-Nazi-league en kæmpefestival, hvor blandt andet reggaebandet "Steel Pulse", punkbandene "X-ray Spex" og "Clash" og rockbandet "Tom Robinson Band" spillede. Det er værd at hæfte sig ved "Tom Robinson Band", der klart har markeret sig som et venstreorienteret band og samtidigt har appelleret stærkt til punkbevægelsen. Man må dog også bemærke en gruppe som "X-ray Spex" ganske vist er gået med på antiracistiske paroler men ikke bryder sig om at blive betragtet som

venstrefløjsband. I september måned arrangeredes der et lignende arrangement i Hyde Park (London) - Rock against Racism-Carneval, der samlede ca. 100.000 mennesker. Det mest vellykkede arbejde på venstrefløjen i de senere par år har været denne kamp mod racismen, hvor dele af punkoprøret og venstrefløjen har kunnet samarbejde og en vigtig forudsætning for dette samarbejde, har blandt andet været strejløjens forståelse for musikkens betydning i den politiske kamp.

Rock Against Racism tilhængere på vej.

e) Punkgrupper og punkmusik

Det kendteste og mest omdiskuterede punkband og tillige et af de første, er Sex-Pistols. Sex-Pistols blev dannet i begyndelsen af 1976, men blev først offentligt kendt efter nogle "episoder" i slutningen af 1977. I en BBC-udsendelse i december 1976 gjorde gruppen sig bemærket ved konsekvent at tale i slang og ved at kalde intervieweren "en knæppende rotte" og en "beskidt kæmpepik", hvilket medførte at udsendelsen måtte afbrydes. En måned senere kastede en af gruppens medlemmer op på en gammel dame i en "pænere" del af London. Disse episoder gav Sex-Pistols deres image, som "det mest punkede punkband", og gjorde dem til avisstof verden over. Dette image vakte selvfølgelig forargelse i brede kredse. Da Sex-Pistols i sommeren 1977 optrådte i Stockholm, troppede der en stærktallig skare af rockere op, som ville tæve de "uanstændige" punkere fra England. Men med deres punk-image blev de samtidigt forbillede for de nye punkere, der begyndte at dukke op udenfor England. For pladeselskaberne var Sex-Pistols en for drøj mundfuld at sluge. Selskabet EMI, der stod for udgivelsen af singlen "Anarchy In the UK", opsigde kontrakten med gruppen. Det samme skete med selskabet A & M, som også afskrev gruppen før udgivelsen af "God save the Queen". Den overgik til selskabet Virgin Records, der senere også stod for udgivelsen af "Pretty Vacant". I det hele taget havde de store pladeselskaber svært ved at overføre punken til pladerillerne, fordi den oprindelige punkmusik i sig selv ikke var spændende nok til at kunne sælges, dvs. ikke kunne bruges som danse eller lyttemusik. Med begrebet "new wave" forsøgte man at sluse mere pladeegnede og etablerede bands ind i punksammenhænge.

"Mens reggae havde musikalske kvaliteter, så branchen umiddelbart kunne markedsføre ledende navne, var punk netop en afvisning af sådanne kvaliteter. Det er derfor branchen har blødt punk op med den nye betegnelse new wave. Under denne betegnelse smugles mere professionelt afsløbne, mere lyttervenlige og danserigtige musikere ind i sagen". (fra "Punk, pop og politik" af Hans-Jørgen Nielsen, Information 3/8 1978)

Elvis Castello og The Jam er eksempler på navne, der er ført frem som new wave, men også ældre navne som bla. Dawid Bowie har til tider fået hæftet denne betegnelse på sig. Selvom new wave-grupperne spiller hård rock som punkgrupperne, er forskellen dog let at høre, hvis man sammenligner Sex-Pistols og The Jam. I forhold til Sex-Pistols enkle, rå og aggressive rock er The Jams musik finpoleret med svære breaks og mange akkordskift. Måske er Sex-Pistols en undtagelse, der har sneget sig ind på markedet. For punkgrupper efter Sex-Pistols, som ikke er ført frem som new wave (fx. Clash) spiller ofte mere arrangeret og sværere musik end deres forgænger og har i højere grad tilpasset deres musik til plademediet. Punk og new wave er således kommet til at smelte lidt sammen i pladeindustriens vinyl. New wave har også i høj grad henvendt sig til de "pæne" unge, og har været deres alternativ til den "uanstændige" og "smagløse" punkrock, med dens kritik af det etablerede samfund. Selvom det meget har været de kendte pladeegnede punkbands, der har tegnet punkoprøret udtil, må man dog ikke glemme selve punkens basis, som ikke kan vurderes ud fra de få kendte grupper der når ud over landets grænser, og som denne basis selv ofte distancerer sig fra.

Clash in Concert.

Rock Against Racism-koncert
d.26 september 1978.

3. Den danske punk

Punken slog for alvor igennem som miljø i Danmark i løbet af 1978. I efteråret 1978 eksisterede der mellem 200 og 300 punkere i Danmark, hvortil der var knyttet ca. 15 punkgrupper, centreret omkring Århus og København, hvor punken har haft størst udbredelse. Det kan synes som en ubetydelig størrelse antalmæssigt, men det den danske punk står for, og de tendenser de er udtryk for, er absolut værd at forholde sig til. Danske punkere er hovedsageligt 16 - 20 årige unge fra vidt forskellige sociale miljøer og i vidt forskellige uddannelsesmæssige situationer: Gymnasieelever, lærlinge, arbejdsløse, enkelte studerende; hvor man dog må sige, at mellemlagsrekrutteringen er den dominerende. Krisen har ikke sat sig så dybe spor i Danmark som i England. Af den grund har punken ikke fået den samme forankring blandt arbejderklassens unge og unge i det hele taget. Situationen synes ikke så desperat. Punkten har således herhjemme haft en mere erkendelsesmæssig interesse, og derfor har den lettere kunnet appellere til unge i mellemlagsmiljøer, f.eks. gymnasie miljøer. Den ringe udbredelse af punken og dens protest, kan måske også forklares ud fra den kendsgerning, at venstre fløjsarbejdet omkring ungdomsskoler og et band som Jomfru Ane-band med dets ungdomsappel, har kunnet give de unges protest musikalsk og sproglig udtryk. Punk i Danmark er et samlingspunkt og et udtryk for protest. Et samlingspunkt for aktiviteter, som specielt drejer sig om musik men også ideer, påklædning m.m., og en protest mod den avancerede rock, "der spiller røven ud af bukserne på folk", og "den søde velpolerede rock". En kritik der i høj grad rammer meget af den musik, som er knyttet til venstre fløjsmiljøer. For den danske punk har det været vigtigt, at man selv har sat præmisserne for sine egne aktiviteter.

For eksempel at komme i gang med at spille, uden at have forudsætninger for det - fordi man har lyst. En ting der er blevet sværere og sværere inden for andre musikgenrer, pga. stigende krav til teknisk kunnen og lydmæssig perfektionisme. Samværet i punksammenhænge er bestemt af de unge selv, som er stærkt antiautoritære. Grupperne opstår spontant og har ofte problemer med at skaffe instrumenter og anlæg. Som oftest låner man af hinanden. De danske punks har deres egne blade: DB llo (Århus) og IKLIP SX (København, som nu er gået ned), hvor meget uhøjtidelige gruppepræstationer, pladeanmeldelser m.m. er det højest prioriterede stofområde. Altså en slagt punkudgave af MM. Den danske punk er meget stærk antikommerciel, men har ellers ikke formuleret nogle fælles holdninger. Mange af dem ville sikkert i deres individuelle holdninger kunne tilhøre venstre fløj, men der er en udbredt enighed om at distancere sig fra den etablerede venstre fløj.

Everywhere, pedagogisk idiots from thier middle-class homes, dressed in 'worker' chic, blindly following what must be some of the most boring socialist organisations in Europe. All on their way to the venstre socialist rock festival, where they celebrate their bourgeois lifestyle with propaganda masturbation and the solidarity of sheep." (fra et digt i DB llo, nr. 1 Sept. 78)

Punkerne mener, at den etablerede venstre fløj er for teoretisk orienteret og for integreret i systemet. Her må man jo ikke glemme, at punkernes forhold til venstre fløj, er det samme som deres forhold til venstreorienterede pædagoger og lærere, som naturligvis er den del af venstre fløj de unge punkere har haft mest kontakt med (især dem fra de progressive gymnasier). En situation hvor venstre fløj naturligvis er udsat, idet man på den ene side som lærer administrerer det undertrykkende karaktersystem og spiller en autoritær rolle, og på den anden side er imod det, man gør.

Denne situation kan man let opfatte som dobbelt-moralsk og skinhellig - og det er det punkerne gør. Hvad der ellers foregår i ho'derne på punkerne, kan man eventuelt finde frem til i deres tekster. Punktekster kan handle om forurening, fremmedgørelse, manipulation, og ligger på mange måder på linje med tekster, man kender fra fx. Røde Mors. Både teksterne og musikken er meget inspireret af de engelske punkbands, først og fremmest Sex-Pistols og Clash.

I efteråret 1978 har punkgrupperne været særdeles aktive, og har blandt andet arrangeret egne festivaller (i Århus og i København). Desuden har de i København spillet til fester på fx. samfundsfag på Københavns Universitet og på Kunsthåndværkerskolen og i Århus til Totalfestivalen. The Sods har spillet i nogle venstrefløjssammenhænge bla. til støttefest for bladet København og for Revolutionære Socialisters Forbunds avis Klassekampen.

Dansk punk. Gruppen Elektrochock i Musikcaféen i København. (Foto: Jan Sneum).

Den Københavnske punkrockgruppe No Knox i deres show med den smadrede guitar.
(Foto: Jan Sneum).